

Ember és világ

Pillanatképek

Hó, mi mindenhez nem hasonlítottalak már. Voltál te tollpihe, porcukor, hermelin, tejszínhab, írópapír s ki tudja még mi nem. Ma északa azonban, hogy hazafelé ballagok, a komor téli utcán valami vegyi fénnel heversz a fagyos, vasfekete aszfalton, s józanul, szemcsésen, csillámosan úgy tündökölsz elém, mint a hideg illatú naftalin.

„Majd délután” – kiabál valaki a társaskocsiban leszálló barátja felé, aztán még sokáig integet neki. Én elkapom a szót, és játszadózom vele. „Délután, délután.” Ha külön mondom, külön hallom és külön írom két tagját: „dél után”, akkor csak annyit jelent, hogy déli tizenkettő után, szigorúan, ridegen az időt jelzi a reggellel és a délelőttel szemben. De mihelyt két tagját együtt mondom, együtt hallom s egybe is írom: „délután”, ahogy évszázadok gyakorlata folytán kialakult, merőben más fogalommal állok szemben. Ebben már kedélyi tartalom is van, emlékek ezre, a hanyatló sugarak aránya, a forró fekete párája, az emésztés láza, az ebéd utáni alvás piros rózsája az arcon, talán ozsonna, henyélés vagy játék, talán egy kis bánat is, hogy a nap már vége felé siet, nemsokára ránk esteledik, és ismét huszonnégy órával öregedtünk. Csodálatos dolog a nyelv. Vigyázatok a hangsúlyára és írásjeleire, mert ezek őrzik meg a lelkét.

A szegények, az igazi szegények sohase panaszkodnak. Ahhoz életkedv és erő kell. Viszont ha volna bennük életkedv és erő, nem is volnának szegények. Ismerek itt a környéken egy ötéves kisfiút. Nyári ruhácskájában, télikabát nélkül szokott künn a ház előtt kuksolni a sárban. Vásott cipőjéből kihérlenek lábujjai. Valahányszor megkérdezem tőle, hogy vannak, ezt feleli: „Jól, nagyon jól.” Évekkel ezelőtt egy rokonom haldokló ágyánál virrasztottam. Időnként – félelmemben vagy zavaromban – érdeklődtem,

hogy érzi magát. A haldokló ezt mondta: „Jól”. Halála előtt egy fél órával, amikor utolszor szólalt meg, ez volt a válasza: „Nagyon jól.”

•

Napszálltakor megérkezik az elhagyott falusi fogadóba egy vándor. A fogadós né meg a leánya észreveszik, hogy pénz van nála, s éjszaka meggyilkolják őt, pénzét elrabolják. Másnap az áldozat írásaiból kiderül, hogy az ismeretlen nem más, mint a fogadós né húsz évvel ezelőtt világgá ment fia, aki éppen az anyjához iparkodott, hogy megtakarított pénzét ajándékkul adja neki. Erre a fogadós né – gyermekgyilkos – s leánya – a testvérgyilkos – eldobja a véres pénzt, kétségbeesésében öngyilkosságot követ el. A dráma oly kerek és tömör, mint Oedipus-é, vagy Elektréé. Most történt meg Szerbiában, Bela Crkva község mellett. Egy napihírben olvastam. A mai drámaírók limonádé-történetekkel szórakoztatnak bennünket, s nem hajlandók tanulni az élettől. Igaz, az élet se tanul tőlük.

•

Szemben velünk egy foltozó varga lakik. Púpos háttal görnyed kis zsámolyán, már kora reggel, amikor fölkelek, és kalapál, szögecsel késő éjszaka is, amikor már feküdni térek. Emeleti ablakomból évek óta figyelem ezt a néma, megható idillt, a szorgalom igénytelen hőskölteményét. Lámpája fénykörében ott mozog a keze, borzas, barna feje, figyelő homloka, s családja, sovány felesége, apró gyermekei, ősz édesanyja lekuporodnak köréje a földre, nézik a családfenntartót, a férfit, a munkát, mely oly keserves és verejtékes, s mégis oly játékos és szórakoztató. Krisztus előtt öt-hatezer évvel a görög vargák épp így dolgozhattak műhelyükben. Néha, amikor elkészül egy-egy cipő, kézről-kézre adogatják, bámulják, aztán kenyeret esznek, tejet isznak mindnyájan. Ilyenkor valami még ősbibb hangulat lebeg át a szűk, szegényes szobán: a biblia hangulata.

•

Egy asszony a vendéglőben virágot árul. Rátekintünk. Az asszony hervadt. Rátekintünk virágjára. Az is hervadt. De aztán rátekintünk kislányára, aki karjába csimpaszkodva kíséri anyját. Ennek az arca rózsa és liliom, szeme nefejejcs. Mindenki vesz egy-egy csokrot. A hervadt asszony csakhamar túlad hervadt virágjain. Ó szépség, te világhatalom.

Kosztolányi Dezső

1935. január 16., szerda, 8. old.